

HEEMKUNDE-KRING
'AMALIA VAN SOLMS'

Baarle-Hertog-Nassau

Heemkunde-kring 'Amalia van Solms' stelt zich ten doel zich actief bezig te houden met het erfgoed van onze gemeenten met de bedoeling:

- onze kennis ervan te vergroten
- het waardevolle uit vroegere tijden te behouden en te beschermen
- de verzamelde gegevens vast te leggen voor het nageslacht.

De kring verzamelt hiertoe informatie over velerlei onderwerpen uit de historie van Baarle, Castelré, Ulicoten en Zondereigen in de ruimste zin des woords.

Heemkunde-kring 'Amalia van Solms'

'HEEMHUIS'

Kerkstraat 4

2387 Baarle-Hertog

Bank: 10.38.94.969 Rabobank Baarle-Nassau

789-5615466-57 BAC Baarle-Hertog

Overname van artikelen of gedeelten ervan uit deze publikatie is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur.

Nieuwsbrief

Heemkunde-Kring "Amalia van Solms"

Baarle Hertog-Nassau

verschijnt 4x per jaar

losse nummers: fl. 6,25/130 BF

Redactie: Fons Racijmackers

Redactieadres: "Heemhuis"

Tel: 699624

Kerkstraat 4

2338 Baarle Hertog

6e jaargang no.1

maart 1991

INHOUD

Voorwoord	A.W.J. Jacobs	2
Vanitas vanitatum et omnia vanitas	A.M.C. Zorn	3
Genealogische aantekeningen	N.Ragas-Joosen	11
De Hannekemaaiers	A. van Eijl-v.d. Klashorst	18
Ritmetoestel	F Nefs	20
Verslag Alg. Ledenvergadering	Bestuur	22
Een stukje Dagboek	A. van Tuijl	24
Mededelingen		28

15 jaar

Heemkunde-kring Amalia van Solms

8 juni 1976 - 8 juni 1991

VOORWOORD

Op de algemene ledenvergadering van 5 februari jl. waren vele leden aanwezig. Tijdens deze algemene ledenvergadering kwamen tal van zaken aan de orde zoals o.a. het activiteitenprogramma, ingebruikname CV, contributievoorstel, bestuursverkiezingen. Een verslag van de vergadering vindt u overigens verderop in deze nieuwsbrief.

De algemene ledenvergadering werd afgesloten met een optreden van de volksdansgroep van de bond van ouderen. Zij verrasten ons met een ontspannende demonstratie volksdansen, begeleid door drie accordeonisten alles onder leiding van Ria Martens. Werkelijk iedereen genoot van dit optreden. Het was bijzonder de moeite waard en zeker voor herhaling vatbaar.

In het activiteitenprogramma staat de eerste zondag van de maand in ons Heemhuis centraal. Op deze eerste zondag kunnen onze leden elkaar ontmoeten, activiteiten bespreken, ideeën inbrengen en uitwisselen en natuurlijk activiteiten oppakken. De bestaande werkgroepen zouden hierin het voortouw moeten nemen. Zij zouden een werkgroepthema kunnen oppakken, inventariseren, uitwerken in een brochure en afsluiten met een tentoonstelling op de eerste zondag. Op deze wijze ben je als werkgroep actief bezig met het eigen heem en door presentatie op de eerste zondag bereik je ook onze leden en andere belangstellenden. En daar is het toch om begonnen.

Dit jaar bestaat onze vereniging 15 jaar. Aan dit heugelijke feit zullen we bijzondere aandacht schenken. Een werkgroep zal de activiteiten rond het 15-jarig bestaan voorbereiden. Wil je hieraan actief deelnemen, meld je dan aan bij het secretariaat. We kunnen vele helpende handen gebruiken.

Actief zijn in onze vereniging kan op vele manieren. Je kunt actief zijn in je eigen interessegebied, in een werkgroep, in een losse activiteit of als ondersteuning van bestuur of werkgroepen. Ben je nog niet actief met heemkunde bezig, lees dan deze nieuwsbrief en dan zul je ontdekken dat er legio manieren zijn om dit wel te doen. Interesse om actief mee te werken, gericht of zonder voorkeur, meld je dan bij het secretariaat. Wij zullen je dan bij activiteiten betrekken of je helpen met je plannen voor activiteiten. Daar kun je zeker van zijn !

A.W.J. Jacobs

Voorzitter

Vanitas vanitatum et omnia vanitas (Alles is ijdelheid)

Hoe trots bezingt Baarle zichzelf niet in het vers:

*"Dit dorp knokt niet onderling
in Hertog en Nassauwe
maar wie hun Tweelingdorp belaagt
hem treffen twee paar klauwen!"*

Het moet wel een vredig moment geweest zijn in het tweelingdorp Baarle, toen de de maker van dit vers de inspiratie kreeg. Archieven spreken soms een andere taal zoals hierna zal blijken.

Toch wil met het navolgende niet geïnsinueerd worden, dat het leven in Baarle nooit vredig was.

"Ik heb onse Paulus aan het lijf geweest"

Op 21 mei 1748 ging de schepen Peter Rijntjes naar Paulus Willem Verhoeven om een verklaring af te nemen, over hetgeen deze laatste was overkomen.

Paulus Willem lag op bed in zijn huisje aan de Eikelenbosch. Hij had een ernstige verwonding aan zijn buik onder de navel. Uit die wond, die hem was toegebracht door een messteek, pulde een deel van zijn darmen naar buiten. De chirurgijn van Baarle, Hendricus de Mol, onderzocht het slachtoffer diezelfde dag. Hij constateerde, dat de onderbuik aan de linkerzijde was opgehaald. De darmen, die er gedeeltelijk uit gezakt waren, waren zelf weliswaar niet gekwetst, maar wel hevig gezwollen en ontstoken. Bovendien constateerde De Mol hevige bloedingen in de onderbuik.

Dat hier sprake was van criminaliteit hoeft geen betoog. Omdat vervolging en berechting van misdrijven binnen het rechtsgebied van de Baronie van Breda, was voorbehouden aan de magistraat aldaar, treft men de dokters- en getuigenverklaringen, die hierna volgen, aan in het procesdossier van deze zaak, dat berust onder de criminele vonnissen van de schepenbank van Breda. Deze verklaringen werden afgenomen door de Baarlese schepenen ten behoeve van de drossaard van Breda. In het oud-rechterlijk archief van Baarle-Nassau zijn zodoende een aantal afschriften van deze verklaringen terug te vinden.

Peter Rijntjes vroeg Paulus naar de oorzaak van zijn verwonding. Die verklaarde, dat hij daags tevoren op zijn akker aan het ploegen was, toen Jan Baptist Steenhoff uit Baarle-Hertog bij hem kwam en hem vroeg: "Wel swager wanneer sult gij nu het gelt geven?". Daarop had Paulus Verhoeven geantwoord: "Wanneer gij wilt, soo ontbied mij maar voor d'heeren, wij sullen U dan gelt geven." De voornoemde Steenhoff reageerde: "Morjeu, het is tijd." Zo ontstond er een woordenwisseling, die erin eindigde dat, Steenhoff zijn mes trok en Paulus Verhoeven in de buik stak.

Paulus Verhoeven heeft de aanslag niet overleefd. Op 22 mei is Peter Rijntjes nogmaals naar het huisje aan de Eikelenbosch gegaan, nu om visitatie te doen aan het dode Lichaam van Paulus Verhoeven. Het stoffelijk overschot lag op een plank. Hij stelde vast, dat er een steek in de onderbuik was toegebracht met een mes, welk mes vervolgens in de wond was omgedraaid. Enige van de darmen waren zwart. Ook chirurgijn De Mol is het dode lichaam komen onderzoeken en hij meldde in zijn rapport, dat het lichaam van de overledene geel en blauw was, maar dat buiten de eerder beschreven verwonding, geen verdere kwetsuren aan het lichaam konden worden vastgesteld.

Op diezelfde 22-ste mei verschenen Gijsbert Maes en Jacob Zegers voor de schepenen van Baarle-Nassau, om ten behoeve van de drossaard van Breda verklaringen af te leggen, over hetgeen zij op die 20-ste mei hadden ervaren. Nadat hen de eed was afgenomen vertelden zij als volgt:

Op maandag 20 mei waren beiden 's middags ten huize van Gijsbert Maes, toen Jan Baptist Steenhoff daar binnen kwam. Deze laatste had geen best huemeur op dat moment. Zij hoorden hem zeggen: "Het zijn vandaag Cruisjdagen, maer sij sijn bij mij verkeert" en vervolgens: "Ick sal den doode blicxem van de ploeg snijde". Kennelijk bedoelde Steenhoff daar Paulus Willem Verhoeven mee, die op zijn akker aan het ploegen was.

Gijsbert Maes had toen gezien dat Steenhoff iets uit zijn zak trok en uit een schede, zonder te kunnen vaststellen wat het was. Maar Jacob Zegers verklaarde, dat het een mes was, wat Steenhoff uit zijn zak trok. Bovendien verklaarde Jacob Zegers, dat hij Steenhoff had horen zeggen; "Daermede sal ik hem attaqueeeren".

Daarop was Steenhoff het huis uitgegaan en korte tijd later hoorden de beide getuigen, dat Paulus Willem Verhoeven gewond was.

Jan Baptist Steenhoff is nog diezelfde dag gevlucht, zoals blijkt uit een verklaring van Francis Adriaense. Deze laatste verscheen op 24 mei voor de schepenbank van Baarle om onder ede te getuigen. Hij vertelde dat Steenhoff op maandagavond 20 mei bij hem aan huis was gekomen en gevraagd had,

om hem de weg te wijzen naar Weelde, maar dan wel via zo'n route, dat hij niet in de polders (dat wil zeggen over de open akkers) hoefde te gaan. Francis Adriaense was daarop een eind met hem mee gegaan en had bemerkt, dat Steenhoff erg veel haast had.

Daarom had hij hem gevraagd wat er toch gaande was, waarop Steenhoff had geantwoord: "Dat sult gij wel hooren." Maar Adriaense had kort daarop nogmaals zijn vraag herhaald en toen zei Steenhoff; "Ik heb onse Paulus aan het lijff geweest". "Welke Paulus bedoel je?", vroeg Adriaense, waarop Steenhoff antwoordde: "Paulus Verhoeven". Daarna was de vluchteling alleen verder gegaan.

De kroongetuige in deze droeve affaire is ongetwijfeld Cornelis Roels. Cornelis was 58 jaren oud en woonde als knecht in bij Paulus Willem Verhoeven. Op de bewuste maandag was hij samen met zijn baas de akker aan het ploegen. Hij heeft Steenhoff zien komen en gehoord dat deze zijn baas grof uit schold ondermeer zeggend: "Morjeu, ik sal U nog tot riemen ontstuckent snijden als een raep, als was het op den Kerkweg". Dan was Steenhoff weggegaan maar even later weer teruggekomen. Inmiddels was zijn baas aan het andere eind van de akker met de ploeg. Cornelis Roels zag dat de beide mannen woorden hadden, dat Steenhoff op zijn baas toeschoot, die achteruit deinsde en vervolgens achterover viel. Roels was er terstond op toe gelopen. Paulus Verhoeven was echter weer opgestaan een liep naar zijn huis toe. Roels bemerkte dat hij gewond was. Daarop was hij achter Steenhoff aan gelopen, die inmiddels op een holletje wegliep. Hij had nog tegen Steenhoff gezegd; "Bende niet waert dat men U dood sloeg", waarop Steenhoff had gedreigd: "Moet gij ook nog wat hebbe".

In het eerder genoemde dossier van de criminele vonnissen leest men vervolgens de verdere rechtsgang.

Steenhoff was gevlucht en kon niet achterhaald worden. Tot vier maal toe werd een openbare bekendmaking gepubliceerd, waarin de verdachte voor de Schepenbank van Breda werd gedaagd. Maar tot vier maal toe wordt in de marge van deze bekendmakingen genoteerd, dat de verdachte voortvluchtig is. De beschuldiging luidde: zwagermoord.

Na vier dagvaardigingen werd Jan Baptist Steenhoff bij verstek veroordeeld tot verbeurdverklaring van lijf en goed. Met andere woorden hij zou terechtgesteld worden, wanneer hij binnen het land van Breda werd opgepakt. Darto zou hij naar de plaats gevoerd worden waar de criminele vonnissen werden uitgevoerd, om naar het leven gestraft te worden op de wijze, die de magistraat in dit geval zou goeddunken. Vervolgens zou zijn dode lichaam als

afschrikwekkend voorbeeld op het rad ten toon gelegd of gehangen worden.

Echter, Jan Baptist Steenhoff was verdwenen en zal zich waarschijnlijk niet meer hebben laten zien binnen de grenzen van het land van Breda.

"Noe sal ik u kapot maken"

Op 19 januari 1752 was de ondervorster van Baarle-Nassau, Hendrik Lambregts, op weg van Chaam naar Baarle. Nog op grondgebied van Chaam zag hij Peter Jansen uit Baarle-Hertog, die er aan het jagen was. Lambregts was daarom op hem toegelopen en had hem gevraagd of hij wel wist, dat hij daar niet mocht jagen. Maar Peter Jansen antwoordde hem, dat hij daar niets mee te maken had. En terwijl zij daar met elkaar spraken, kwam Joost Jansen met zijn snaphaan uit een sloot te voorschijn. Toen de ondervorster hem in de gaten kreeg, achtte hij het maar beter om het op een lopen te zetten. Peter en Joost Jansen kwamen hem echter achterna. De ondervorster miste in zijn paniek een sloot en struikelde daarin. Zo kregen de beide jagers hem te pakken. Joost Jansen gaf hem drie slagen met de loop van zijn geweer. Zowel Peter als Joost richtten vervolgens de tromp van hun geweren, waarvan zij de haan hadden overgehaald, op zijn borst en dreigden hem omver te schieten. Joost Jansen ging vervolgens een paar passen terug en riep: "hondvot komt hier ik maak u aanstonds kapot". Daarop werd de ondervorster gedwongen, om op zijn knieën naar zijn bedreiger toe te kruipen, die zijn mes trok en gromde: "Noe sal ik u kapot maken". Daarna heeft de ondervorster om vergiffenis moeten smeken en door te lamenteren ontsnapte hij aan de dood.

Peter en Joost Jansen hadden intussen, tijdens hun wrede spelletje, wel in de gaten gekregen, dat zij goed fout waren. Beducht voor de gevolgen van hun gedrag boden zij de ondervorster een goed drinkgeld aan, indien hij zijn mond maar wilde houden. Maakte hij echter bekend wat er gebeurd was, dan zou hij zijn leven geen half uur zeker zijn. Aanvankelijk durfde de ondervorster dan ook met geen woord te reppen over zijn ervaring. Maar op 5 februari heeft hij er toch een verklaring over afgelegd aan de schepenen van Baarle-Nassau. Daarbij maakte hij ook duidelijk, dat hij de genoemde Peter en Joost Jansen, al vaker had zien jagen, zowel in als buiten het jachtseizoen.

Met Hendrik Lambregts was ook Jenneke Jan Joosen, weduwe van Mattheus Jan Aards en inwoner van Chaam, voor de schepenen van Baarle-Nassau verschenen. Zij verklaarde, dat de ondervorster haar op de bewuste 19-de

januari gepasseerd was op weg van Chaam naar Baarle. Na enige tijd had zij hem terug zien lopen, achterna gezeten door twee mannen met elk een snaphaan. In het voorbij gaan had zij de ondervorster gevraagd: "Wat willen sij u doen?", maar deze had geen tijd om haar te antwoorden. Jenneke had daarop haar weg naar Baarle-Nassau vervolgd. Daarmee bevestigde zij de verklaring van Hendrik Lambregts.

De gebroeders Jansen waren duidelijk geen makkelijke jongens. Nu de ondervorster zijn verklaring had afgelegd, volgden er meer personen met verklaringen, die aantonen, dat de beide gebroeders zich niet bepaald aangepast gedroegen. Op 5 februari verklaarde Nicolaas Rovers, dat hij op 7 januari 1752 op weg was van Chaam naar Ulicoten, waar op die datum een koopdag werd gehouden. Onderweg kwam hij Joost en Peter Jansen tegen, beide met hun snaphaan en vergezeld van een hond. Op hun vraag waar hij naar toe ging antwoordde Nicolaas Rovers, dat hij naar Baarle of Ulicoten ging, waar een koopdag gehouden werd. Joost had daarop gereageerd: "Als gij naer Bael gaet dan segt tegens den officier dat wij naer Chaem sijn." Nicolaas gaf hem te kennen, dat hij daar niets mee te maken had, waarop Joost dreigde: "Wij weten het wel, wij sullen u wel eens krijgen en die en ook !". Bij die laatste opmerking wees Joost naar het huis van Willem Verheijen te Ulicoten. Nicolaas Rovers was, om dat hij bang was ruzie te krijgen, maar verder gegaan naar Ulicoten, terwijl Joost Jansen nog volop stond te tieren en kijken. Ook Nicolaas Rovers verklaarde tenslotte, dat hij de beide gebroeders in de voorbije jaren herhaaldelijk had zien jagen, de afgelopen zomer nog op zijn eigen land, waar de boekweit nog op het veld stond.

Op 17 februari verklaarde Willem Verheijen dat hij in het voorgaande jaar, ten tijde dat de dorpsrekening was afgehoord, onderweg was van het dorps-huis naar huis. Onderweg kwam hij Joost en Peter Jansen tegen. Willem Verheijen had bij die gelegenheid aan Joost Jansen gevraagd: "Bende gij dat, die mijn jongen hebt geslagen?" Hij kreeg ten antwoord: "Neen, maar Meeuwis Jansen en Schoenmakers verraden ons, wij sullen se een schoot hagel door de broek geven." En ook Willem Verheijen verklaarde dat hij in de voorleden zomer Joost Jansen al jagende in zijn veld met boekweit had gezien.

De zoon van Willem Verheijen, Cornelis genaamd, die gelijk met zijn vader voor de schepen was verschenen, verklaarde dat hij in september 1751, toen hij naar de akker van zijn vader ging, Joost Jansen met nog twee jagers had zien jagen. Een van de jagers had hem gezegd: "Gij bent een schelm want gij heb ons verraden" waarna hij hem een drie keer met zijn snaphaan had geslagen. Ook Cornelis had gezien dat Joost Jansen in de zomer van het

voorgaande jaar in het boekweitveld van zijn vader aan het jagen was en daar twee patrijzen had geschoten.

Uit bovenstaande wordt duidelijk, dat de schout van Baarle-Nassau getuigenverklaringen aan het verzamelen was, om met behulp daarvan een paar lastige inwoners te kunnen laten vervolgen. Omdat de beide broers uit Baarle-Hertog afkomstig waren, zal een eventuele berechting hebben plaatsgevonden door de schepenen van Turnhout.

Een goed gebit

Op de avond van 24 september 1755 zaten de schepenen Hendrik Bartholomeus Swolfs, zijn vrouw Anna Geertruij van den Heijning en hun knecht en meid, Jan en Maria Cablé, in de keuken van hun huis bijeen. Het was rond zeven uur in de avond, weliswaar nog geen tijd om naar bed te gaan, maar toch al wel klaar met het werk van die dag.

Van naar bed gaan is die avond niet zo heel veel meer terecht gekomen, want op dat tijdstip drong een vijftal mannen, gewapend met pistolen, de woning binnen via de achterzijde van het huis. "Geeft u gevangen off het gaet er door!" dreigden zij met hun pistolen in aanslag.

Hendrik Swolfs, de knecht en de meid werden vervolgens gecommandeerd om op de grond te gaan liggen, waarna een van de manspersonen hen aan handen en voeten vastbond. Vervolgens werd Anna Geertruij bevolen: "Alon U slottie en ringen!". (Kom op met uw ketting en ringen). Anna Geertruij droeg een ketting, oorringen en ringen aan de vingers, ten dele van goud. Er restte haar niets anders dan de kostbaarheden af te doen en aan de overvallers te geven. Een van de vijf mannen werd daarop naar buiten gestuurd om de wacht te houden. Anna werd daarna gedwongen om met de vier anderen door het huis te gaan om hen te wijzen waar de huishoudelijke goederen lagen en om kisten en kasten te openen.

De vier overvallers eigenden zich navolgende goederen toe: Een mans droogelte swarte rok, een swart lakende cammisool en broek, een bruijne rok met swart affgeset met een blauw camisool, een derentijnen keel, een witte trielle hemtrock en een blauw en wit gestreepten hemtrock, vijf gesneede manshemden en nog eenige manshemden, gemerkt H.S. Seven a agt mansdassen waaronder 4 getijkent met H.S., alsmede eenige mans mouwen mede gemerkt H.S.. Een vrouwe lassie japon uijt den groene met gestreept kempelinden gevoert, een swarte sergien rok, een zwart en wit gestreepte grijnen vrouwe rok, een ketting sergien vrouwe rok, een roijen baeijen

vrouwe rok, een swart kreppe vrouwe manteltie een swarte saeije falie een paer witte vrouwe kousen, eenige vrouwe hemden getijkent A.G.S., vier neteldoeke halsneusdoeken waervan twee getijkent A.G.S., ontrent de twintig vrouwemutsen waervan sommige getijkent A.G.S. vier trille tafellakens en twee dito handdoeken, eenige flawijnen gemaekt en ongemaekt, twee witte voorschooden van ander halve breete, twee catoenen voorschooden, sijnde den eenen een swarte grond met een witte blom en de ander een witte grond en perse blom, een blauwe voorschoot van twee elle breed, een blauwe geruijte voorschoot, een paar witte seite handschoenen, een goude ring met de letters A.G.S. daer in geslaegen, een silver gesp met een swart sintuur, daar aan, een silver hair eijser, een silvere ring en inde twintig guldens aan gelt en nog een stuck linden lang een en dartig ellen, nog niet ten eenemale affgeblijkt, twee paer nieuwe slaep plakens en eenige oude, een tinne trek pot: van de meid een gestreepte direntijnen rok een bruijn stoffe manteltie een off twee hemden een witte neteldoeke neusdoeken gemerkt met een M. een roode oostindiese neusdoek een muts en een paer witte wolle handschoenen en van den knecht een bruijn kettingstoffe rok, een bruin lakende camisool, een kaleminken hemtrock een gestreepte broek, een rooden das, eenen hoed, drie hemden”.

Al deze goederen werden door de vier manspersonen in reiszakken gepakt. Tenslotte kwamen zij met de vrouw des huizes terug in de keuken, waar ook zij gedwongen werd om op de grond te gaan liggen en vervolgens aan handen en voeten werd geboeid. Met de mededeling: ” Wij gaan nog eens naer een ander plaats, over anderhalff uur komen wij weer, dan sullen wij u los komen maken” verlieten zij het huis, nadat zij de lamp hadden uitgeblazen. Zij trokken de deur achter zich dicht.

Nadat de overvallers vertrokken waren, wist Hendrik Swolfs met veel moeite naar Maria de dienstmeid toe te kruipen. Met zijn tanden kon hij de boeien om haar benen los krijgen. Zodra Maria haar benen vrij had is zij naar de buurman Matthijs Jacobs gegaan en vervolgens met hem teruggekeerd naar de woning. Deze heeft hen tenslotte van de boeien bevrijd.

Tegenover de schepenbank hebben zij bovenstaand relaas gedaan.

De vier slachtoffers konden nog mededelen, dat 2 van de overvallers een blauwe kiel aan hadden en een bruine rok. Van de overige twee hadden zij geen signalement.

Dit misdrijf is niet opgelost, zoals dat zo vaak het geval was in die dagen. Maar de aangifte geeft wel een aardige kijk in de linnenkast van een 18-de eeuws echtpaar, dat in redelijk goede doen verkeerde.

Had het rijm waarin Baarle zich bezingt niet beter kunen luiden:

*In elk goed huwelijk wordt geknokt
ook in Hertog en Nassauwe
Maar wee degene die zich daarin mengt
hem treffen twee paar klauwen.*

A.M.C. Zom.

Bronnen:

Oud rechterlijk archief Baarle-Nassau nr. 139, 140.

Oud rechterlijk archief Breda Nr. 140-6

Getrouwd

op 20 februari 1991 hebben onze leden

Clara Vlasblom en Antoon van Tuijl

besloten voortaan samen verder door het leven te gaan

Het bestuur feliciteert het kersverse paar en wenst
beiden het allerbeste voor de toekomst

Op vrijdag 5 april 1991 zullen onze leden

Josêe Slegers en Fons Raeijmaekers

in het huwelijksbootje stappen

De huwelijksviering zal plaatshebben om 14.30 uur in
de parochiekerk St. Jan te Weelde

U kunt het paar feliciteren tijdens de receptie van
17-19 uur in de 'Molenhof', Gilseinde 67, 2380 Ravels.

Genealogische aantekeningen bij een criminele historie

In het artikel 'Vanitas vanitatum et omnia vanitas' van archivaris A. Zom dat handelt over enige criminele voorvallen in Baarles' historie worden enige namen van Baarlenaren genoemd.

Misschien is het wel aardig voor de lezers van onze Nieuwsbrief om van die personen eens iets meer te weten dan alleen het naakte feit dat ze een misdaad begingen of er zijdelings bij betrokken waren. Uit de mij beschikbare genealogische bronnen heb ik de volgende gegevens bijeen kunnen sprokkelen.

Het slachtoffer

Paulus Willem Verhoeven wordt geboren in Ulicoten sept. 1700 (de dag waarop, is in de boeken weggefallen) hij komt Petronilla Wierx tegen en trouwt met haar op 26.2.1726 in Baarle.

Ze krijgen 2 kinderen:

Petronilla * 21.8.1728 (huwt in 1749) en

Joannes * 10.10.1731.

Paulus overlijdt volgens het verhaal 22 mei 1748 maar wordt begraven 6 juni 1748. In het begraafboek staat inderdaad vermeld dat hij vermoord is door een neef. Dit is voor zover we kunnen nagaan niet helemaal waar, een beter woord zou zijn zwager.

Jan Baptist Steenhoff geboren in Turnhout komt naar Baarle en huwt 18 mei 1747 met Anna Wierx, de zuster van Petronilla. Op 22 mei 1748 vlucht hij richting Weelde na aanwijzigingen te hebben gekregen van Frans Adriaansen.

Van deze Frans hebben we zeer weinig gegevens op dit moment, of hij van Baarle of elders afkomstig is, weten we niet. Frans overlijdt in Baarle op 14 februari 1763, zijn vrouw sterft eerder, nl. op 1 juli 1761. In Baarle heeft dit echtpaar in ieder geval geen kinderen gekregen.

De chirurgijn

De genoemde chirurgijn Henricus Joannis de Mol is als hij naar Baarle komt geen chirurgijn. De bevoegdheid om dit beroep te mogen uitoefenen, wordt hem pas in het jaar 1721 verleend. Henricus is namelijk eerst magister (=onderwijzer). Henricus de Mol komt vóór 1713 naar Baarle vanuit Breda. Waarschijnlijk heeft hij zijn verloofde meegebracht, want Maria Anna van Riethoven komt ook uit Breda.

Zij trouwen in Baarle op 21 februari 1713.

Na de geboorte van het tweede kind, ze krijgen achtereenvolgens:

Maria * 24.1.1714 (overlijdt 26.6.1758) en

Cornelius * 17.2.1715 (overlijdt 6.3.1715),

overlijdt Maria en wordt 9 maart 1715 begraven.

Henricus nog steeds magister en met de verzorging voor de kleine Maria belast, huwt op 16 januari 1716 met Cornelia Huberti van de Borst. Deze wordt geboren op 2 januari 1694 in Baarle.

Het stel krijgt vrij kort daarna een kind;

Catharina * 11.4.1717 (overlijdt 14.4.1717).

Cornelia heeft waarschijnlijk een zware bevalling gehad, want kort na de geboorte van Catharina overlijdt ook zij en wordt op 29 april 1717 begraven.

Dan vernemen we een paar jaren niets van Henricus de Mol. Vermoedelijk is hij zijn bevoegdheid als chirurgijn gaan halen, gezien het feit dat hij in 1721 hier tot chirurgijn wordt benoemd. In hetzelfde jaar waarin hij zijn bevoegdheid kreeg om als chirurg te mogen optreden, huwt hij opnieuw en wel met Adriana Henrici Reyens op 19 juni 1721. Dit huwelijk wordt gezegend met de volgende kinderen:

Maria * 20.3.1722 († 8.6.1722)

Joanna Cornelia * 19.4.1723 († 8.8.1724)

Joannes Henricus * 19.6.1725

Paulus * 29.7.1727 († 29.7.1727)

Helaas slaat het noodlot weer toe voor Henricus de Mol. Zijn vrouw Adriana overlijdt in het kraambed samen met hun vierde kindje Paulus op 29.7.1727.

Henricus is alleen en dan duikt zijn zuster Catharina op. Waarschijnlijk komt zij voor de opvoeding van Maria uit zijn eerste huwelijk en voor de verzorging van de kleine Joannes zijn enige zoon. Joannes groeit voorttreffe-

lijk op en besluit in de voetstappen van zijn vader te treden. Hij vertrekt naar Leuven en gaat daar in 1744 (ingeschreven bij de Burcht) studeren. Later zal hij naar Baarle terugkeren om zich hier als chirurgijn te vestigen.

Catharina zal het huishouden verder verzorgen tot aan haar dood. Zij wordt begraven op 26 maart 1758. Henricus zal zijn beroep verder zijn blijven uitoefenen tot we vernemen dat hij 20 juni 1770 wordt begraven.

De knecht

Op de boerderij van Paulus Willem Verhoeven werkt als knecht Cornelis Adriaan Roels. Cornelis wordt geboren in Merksplas op 13 april 1681 en komt naar Baarle waar hij op 8 augustus 1728 huwt met Catharina Henrici van Bergen. Zij is weduwe van Adriaan Swolfs waarbij ze 5 kinderen heeft gekregen. Samen met Cornelis krijgt ze nog eens 3 kinderen:

Anna	* 18.4.1729
Adriana	* 20.1.1734
Cornelia	* 3.7.1731

Na de moord is Cornelis vermoedelijk op de boerderij blijven werken, maar al na een paar jaar lezen we dat hij is overleden en dat hij wordt begraven op 24.11.1752. Catharina blijft achter met de kinderen. Van haar en/of de kinderen is hier in Baarle niets terug te vinden.

De ondervorster

In het jaar 1752 is in Baarle Henricus Joannis Lambert ondervorster. Hij wordt in Baarle geboren 21.9.1711. Hij komt Anna Maria Joannis Verhaeren tegen en huwt met haar op 6 oktober 1746. Opmerkelijk is dat hun eerste kind Anna Catharina * 17.6.1748 wordt geboren in Merksplas. Of het echtpaar na het huwelijk nog ergens anders is gaan werken, weten we nog niet, maar een paar jaar later worden in Baarle de volgende kinderen geboren:

Jan Bapt.	* 22.10.1753 († 5.11.1753)
Petrus	* 28.6.1755
Maria Anna	* 2.5.1758

Henricus maakt de huwelijken van zijn kinderen niet meer mee, want hij wordt begraven op 26 maart 1776. Waar zijn vrouw Anna Maria Joannis Verhaeren gebleven is, is op dit moment nog een raadsel. In Baarle vinden we verder niets over haar in de DTB's.

De getuigen.

Gijsbert Maas is vermoedelijk afkomstig van Ginneken omdat daar een dochter van hem wordt geboren. Verder is van Gijsbert zeer weinig bekend. Zijn vrouw is al begraven op 22 december 1736 zonder dat haar naam bekend is. Een dochter van hem; Elisabet wordt begraven op 19 augustus 1749. Ook hij leeft niet lang meer, want hij wordt 6 oktober 1755 begraven.

De andere getuige Jacob Petri Zeegers is geboren in Ulicoten op 14 april 1699. Hij huwt op 31 oktober 1726 met Maria Petri Cleysen. Maria wordt ook in Ulicoten geboren en wel in oktober 1704. Kinderen worden in Baarle pas laat geboren. Of ze eerst nog ergens anders gewoond en gewerkt hebben, weten we niet zeker.

Eva	* 22. 5.1731
Petronilla	* 12.7.1734 Ulicoten († 25.4.1735)
Petronilla	* 15.5.1736 Ulicoten
Maria Conelia	* 16.10.1739
Margareta	* 13.7.1743

Vermoedelijk is Jacob wel buiten Baarle gaan werken, omdat een kind van hem wordt begraven in Baarle op 22.1.1727, maar het is hier niet geboren. Dit vermoeden wordt nog versterkt omdat er later 2 kinderen in Ulicoten worden geboren en dan weer twee in Baarle.

Jacob wordt begraven 28 mei 1770, zijn vrouw overlijdt 12 jaar later, haar begraafdatum is 9 maart 1782.

De gebroeders Jansen

Peter Antoni en Joost Antoni Jansen werden geboren in Weelde.

Men kan aannemen dat Peter al in Baarle woont of werkt, want hij huwt 8 augustus 1746 met Jacoba Joannis Scheerders. Zij wordt wel in Baarle geboren en wel op 7 januari 1716. Aardig detail om te vermelden is het feit dat haar moeder ook van Weelde afkomstig is.

Dit huwelijk wordt gezegend met de volgende kinderen:

Catharina	* 7.1.1748
Willem	* 7.5.1749

Maria	* 10.4.1751 († 22.4.1751)
Maria Elisabet	* 19.5.1752
Jacoba	* 17.8.1754
Antonia	* 14.12.1755 († 13.2.1758)
Antonius	* 21.7.1758 († 4.5.1759)
Antonius	* 20.4.1760 († 31.3.1830 in Baarle Nassau).

Peter woont inderdaad in Baarle Hertog. Omdat we geen geboortedatum van hem hebben, weten we niet precies hoe oud hij is geworden als hij wordt begraven op 3 december 1787.

Zijn vrouw Jacoba wordt een paar jaar eerder begraven op 21 mei 1782. Zij is een dochter van Jan Scheerders.

Broer Joost (of Josephus) Jansen woonde al in Baarle Hertog, waar hij misschien wel bij zijn broer werkte. Joost leert in Baarle Petronilla Corneli Cleiren kennen en huwt haar op 25 mei 1753. Petronilla wordt geboren op 3.11.1721 in Baarle. Joost en Petronilla blijven niet in Baarle wonen, want hun kinderen worden allen in Sondereygen geboren:

Marie Elisabet	* 21.9.1754
Cornelia Maria	* 4.4.1757
Joanna	* 16.12.1758
Willem	* 11.12.1760 († 25.1.1761)
Petronilla	* 17.6.1762
Cornelius	* 16.2.1765 († 3.4.1765)
Henricus	* 20.2.1768.

Joost wordt begraven op 25 november 1776 en zijn vrouw Petronilla een paar jaar later op 24 augustus 1784.

De schepene

Peter Laurens Reijntjes is een van de schepenen van Baarle-Nassau. Heel waarschijnlijk is Peter in Ulicoten geboren omdat de rest van de gehele familie daar ook van afkomstig is. Hij ziet het levenslicht op 18 maart 1679. Zijn toekomstige vrouw, Anna Adriani Verheyen is getrouwd geweest met Jan Jacob Havermans. Anna Verheijen is geboren in Merxplas.

Peter en Anna trouwen op 31 augustus 1727, zij is dan weduwe met 7 kinderen. Anna wordt begraven 5 december 1754. Zij wordt dan geen weduwe genoemd, dus nemen we aan dat Peter later ergens anders is overleden, want over hem is hier in Baarle verder niets te vinden. Als echtbaar hebben ze geen kinderen gekregen.

Vader en zoon uit Ulicoten.

Willem Nicolaas Verheyen geboren in Ulicoten 24 september 1693, huwt op 11 oktober 1716 met de ook in Ulicoten geboren Elisabeth Petri Digmani Cheeuws. Haar geboortedatum hebben we nog niet gevonden, wel haar vader en moeder.

Willem en Elisabeth krijgen zelf 9 kinderen:

Nicolaus	* 17.12.1717
Petronilla	* 1.4.1720
Catharina	* 29.6.1723 († 14.2.1732)
Joannes	* 19.2.1726
Joanna	* 4.10.1729
Cornelius	* 13.5.1732
Catharina	* 29.9.1734
Joanna	* 14.7.1737
Maria	* 9.1.1742

Aardig om te vermelden is dat er twee Joanna's geboren worden. Normaal zou er in de begraafboeken van Baarle een overlijden vermeld moeten staan van de eerst geboren Joanna, mede gezien het feit dat er een tweede dochter later weer Joanna wordt genoemd. Dit gebeurde vaak omdat het eerste kind met die naam was overleden. In de begraafboeken van Baarle is daarvan echter niets terug te vinden, zodat het vermoeden bestaat dat dit echtbaar tijdelijk ergens anders is gaan werken en dat het kind aldaar is overleden.

Elisabet wordt 26 februari 1784 begraven als weduwe van Willem Verheyen, maar ook hierbij is geen begraafdatum van Willem te vinden, hetgeen het vermoeden versterkt dat het gezin tijdelijk ergens anders gewoond en gewerkt heeft. Dezelfde hypothese als die bij de kinderen Joanna zou hier van toepassing kunnen zijn. Het kan ook zijn dat de pastoor van toen hem

een verkeerde naam heeft toebedacht, want wat we wel vinden is een Nicolaus Verheijen die rond die periode is overleden en dat zouden we eventueel kunnen bewijzen met het feit dat onze Willem een paar keer optreedt als peetvader. Tot op dit moment kunnen we dit nog niet hard maken. Nader en uitgebreider onderzoek is daarvoor nodig.

Tot zover enige genealogische gegevens van de betrokkenen in de misdadige verhalen van archivaris Zom. Mijn aantekeningen zijn niet geheel volledig, daar ben ik me bewust van, maar door de korte tijdspanne die mij gegeven was om deze gegevens bij elkaar te sprokkelen, was dieper graven in de persoonlijke gegevens van de betrokken personen niet mogelijk.

Nicole Ragas-Joosen

Bronnen:

DTB Baarle Hertog

DTB Ulicoten

DTB Zondereigen

DTB Merksplas

Burgelijke Stand Baarle-Nassau

N.B. * betekent gedoopt, † betekent begraven voor data vóór 1811. Na 1811 is de betekenis resp. geboren en overleden.

†

Geheel onverwacht overleed op 6 december 1990 in zijn geliefde tuin
in Ulicoten ons lid

Benard Boeren

Het bestuur wenst zijn echtgenote en kinderen alle sterkte bij het
verwerken van het verdriet bij dit plotselinge afscheid.

Heemkundekring Amalia van Solms

DE HANNEKEMAIERS

Hannekemaaiers of loonmaaiers, is voor ons heem een vreemd woord, want deze mensen waren alleen bekend in de streken waar veel hooiland was, zoals in Groningen, Friesland, Noord Holland of Utrecht. Het waren landarbeiders, die in deze streken kwamen helpen met hooien, zij "verhuurden" zich. Het waren jongen boeren-zoons uit Duitsland, gekleed in een vuurrode, grove wollen buis en wijde rode broek. Rond 1800 kwamen ze al in Friesland en Groningen, zo rond Pinksteren, met stevige schoenen aan, want ze moesten zo'n honderden kilometers lopen, met onafscheidelijk een kromme pijp bij zich. Het Duitse woord "Bube"(jongen) werd al gauw verbasterd tot "poepe". Ze sliepen in de stal op de grond, op een strobed dat poepenest genoemd werd. Hun zeis brachten ze zelf mee. Deze werd ook wel poepe of poepke genoemd. Maar aangezien een strook gemaaid gras ook wel "zwad" of "zwade" genoemd werd, noemden de maaiers hun zeis ook wel graszwade.

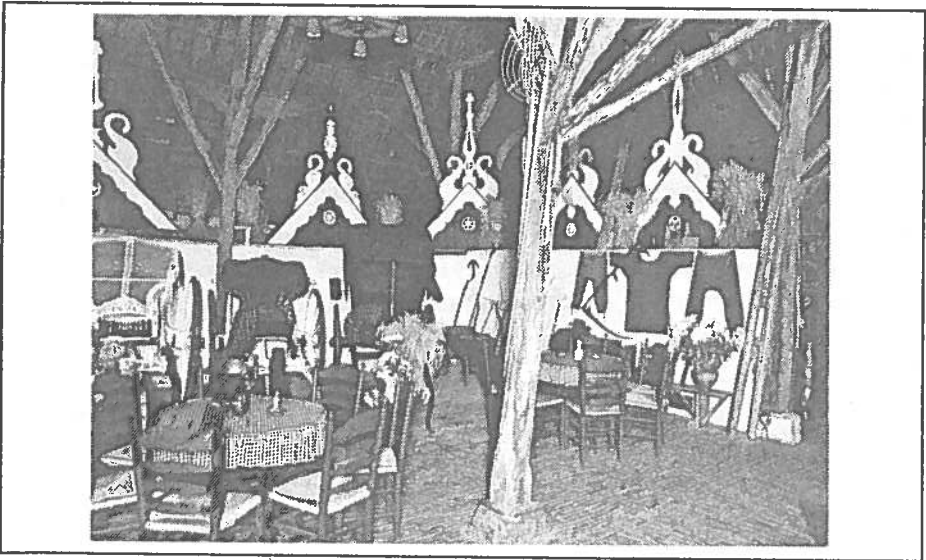
Voor de Pinksterdagen gingen ze van huis en namen hun zeis mee, gewikkeld in een paar oude wollen sokken of een andere beschermende doek, tezamen met de strekel of zeisscherper. Aangezien ze te voet vanuit Duitsland naar Groningen, Friesland, Noord Holland of Utrecht gingen, hadden ze voor 1 of 2 weken etensvoorraad bij zich, samengesteld uit een pompernikkel (roggebrood), enkele hard gekookte eieren, spek worst en rauwe ham. Deze mondvoorraad werd met wat hoognodige kleding in een blauwe linnen zak gedaan. Later gingen de maaiers ook wel per boot en nog later per trein, dat was niet zoveel tijdverlies. Als men in de Zuid-west hoek van Friesland vanuit Bolsward de "Aldfaers Erfroute" bezoekt, zijn er in de oude museum-boerderijen "De Izeren Kou" (de ijzeren koe) in Allingawier zo'n 8 km. van Bolsward nog verscheidene Hannekemaaiers-pakken te zien en het poepenest in de stal, waar ook de knechts sliepen in een eenvoudige alkoof.

Er was heel wat maaiwerk te doen, eer alle immens grote grasvelden gemaaid waren. Meestal probeerden de hannekemaaiers, als het van weerskanten goed was bevallen, zich weer te verhuren aan de boer van het vorige jaar. Toen door veel politieke verwickelingen in Duitsland, de Duitse Hannekemaaiers niet meer konden komen, werden ze al gauw vervangen door de Nederlandse boerenknechten, ook weer uit vaste streken n.l. Putten, Nijkerk en Deventer.

Het maaien ging volgens een vast patroon. Een bekwame maaier ging voorop, schuin daarachter de volgende enz. enz. Met de zeis werd het gras op het zwad gebracht, gekeerd en op rijen (welen) gebracht. Soms maakte men keuen, kleine hoopjes hooi, die weer op grote hopen (oppers) werden verzameld om tot slot, als het hooi droog genoeg was, op de grote hooiberg te worden getast. Als het werk klaar was, kregen de maaiers als beloning het zgn. "hooivet". Dit is een lekkere maaltijd op de deel. Die bestond uit wittebrood met ham en chokolademelk en een borrel toe. Voor 25 juli moest het hooi binnen zijn, kon dat niet dan kwam de "motman", een stropop op het hooi. Dit kwam echter maar zelden voor.

Vermeldenswaard is, dat heel vroeger, nadat de maaiers weer naar huis waren, de "marskramers" kwamen met hun houten kist aan brede leren banden op de rug, die volgestouwd was met allerlei koopwaar, zoals lappen, schortebont, knopen, linten, garen, band en allerlei kantjes. Bekende marskramers waarvan de nakomelingen zeer grote zakenlieden zijn geworden, zijn: Raming, Dreesmann en Brenninkmeyer.

A.van Eijl-van de Klashorst

Boerderij 'De Izeren Kou' museumboerderij te Allingawier, onderdeel van Streekmuseum 'Aldfaers Erf'

RITME TOESTEL (vermoedelijk een speelmanstuig)

Houten kastje met drie voetpedalen. Buitenzijden lindenhout, onderkant en pedalen eikenhout.

Op de linkse pedaal zitten vijf koperen bellen, zoals die ook wel aan een paardentuig zijn bevestigd. De middelste pedaal heeft twee spiegelogen, die corresponderen met twee "klepeltjes"?, die aan de bovenkant van het kastje uitkomen. Tevens zit er een plaatje op bevestigd, dat de rechtse pedaal meeneemt als de middelste wordt ingedrukt. Op de rechtse pedaal zit een afgebroken stukje verenstaal, dat gezien het sleufgat in de achterwand, aan de buitenkant ook iets in geluid bracht. Onder de pedalen zitten spiraalveren, die de pedalen weer in hun bovenste stand brengen, als ze worden ingedrukt. Op de pedalen zitten slijtplaten (onder de schoenzeel) en de pedalen zijn met scharnieren aan de bodem bevestigd.

Op de bovenkant van het kastje zitten twee houten rosetten, waarin een rond gat van 18 mm (voor bevestiging van ???). Aan de voorkant en de zijkanten zijn (klank?)-gaten gemaakt, die aan de binnenzijde zijn afgedekt met een stukje metalen fijngaas.

Vermoedelijk heeft aan het kastje ook nog een balkje gezeten om de hak van de schoen op te zetten. Dit balkje zou dan met twee latjes aan de voorkant zijn bevestigd, zodat het kon worden opgeklapt als het kastje werd vervoerd.

Gezien het koperen naamplaatje, is het toestel gebouwd door, of eigendom geweest van: J.v.d.Eynden, Falconplein 3, Antwerpen.

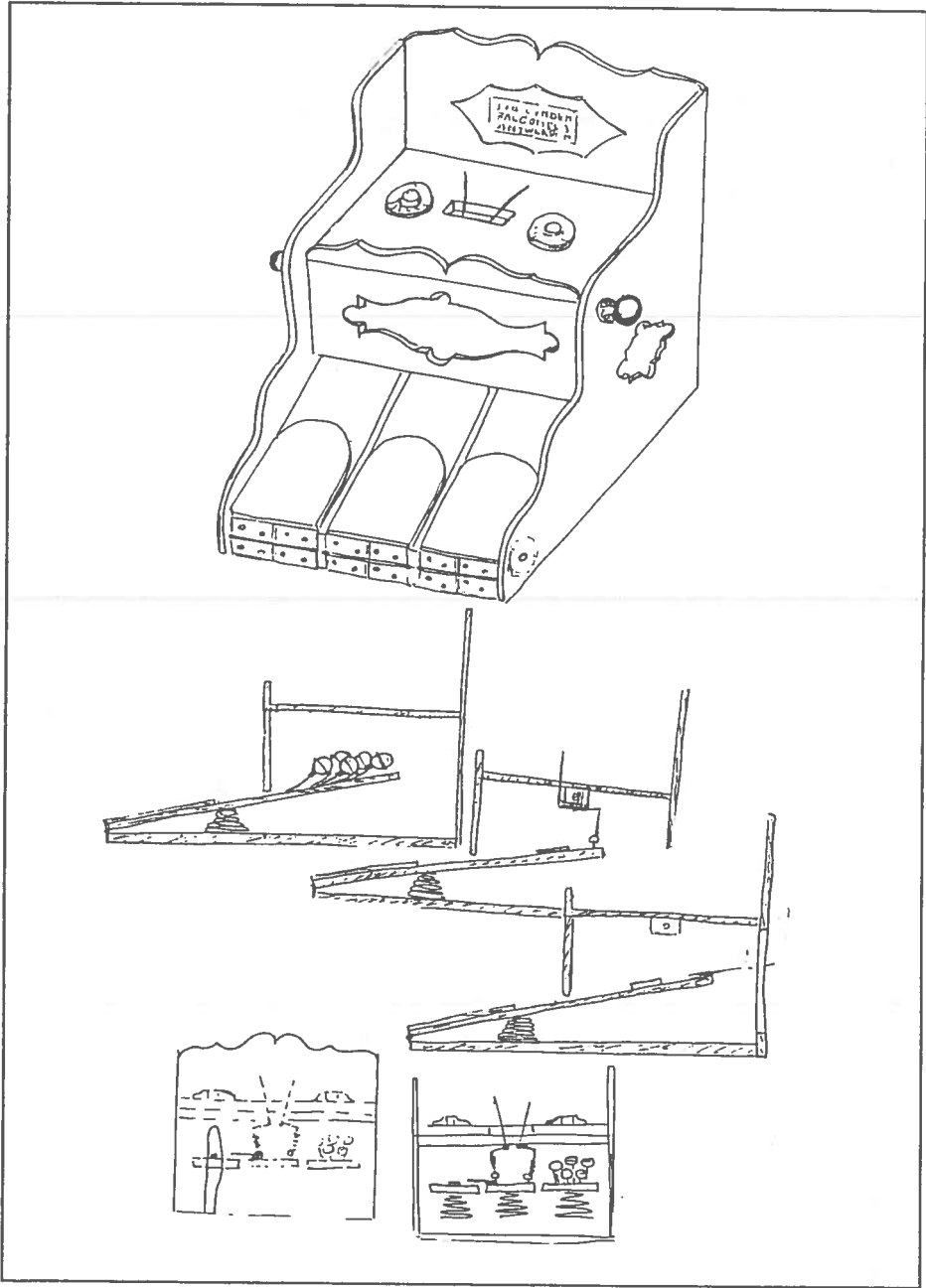
Het houtwerk is ver vermieterd en de metalen delen zijn ver verroest. Ik heb het toestel nagebouwd, maar zou het nu ook compleet willen maken (en gebruiken). Daarna zou ik de eigenaar van het toestel willen bewegen om het te schenken aan een museum in de streek waar het vroeger werd gesignaleerd. (Misschien het poldermuseum in Lillo).

Blijft voorlopig de vraag: Wat werd door dit kastje in geluid gebracht? Waren dat belle, bekkens, trommels of wat dan ook.

Wie helpt mij verder.....

Frans Nefs, Kalmanstraat 17, Bergen op Zoom. tel.01640 - 34996.

Deze oproep is van een de leden van de groep de Classis, die in januari voor ons zijn opgetreden. Is er onder onze leden misschien iemand die hem verder wegwijs kan maken?

Verlag

Algemene Ledenvergadering

5 februari 1991

In een warme "Lindeboom" mochten we een 40-tal leden welkom heten voor de Jaarvergadering van onze Kring.

De voorzitter opende de vergadering met een terugblik op het afgelopen jaar. Vooral de aanleg van de centrale verwarming was aan de orde. Het is ook een nieuw jaar waarvan we hopen dat we onze leden nog meer kunnen activeren om mee te werken aan de diverse projecten waarmee we bezig zijn, aldus de voorzitter. Hij memoreerde een aantal heuglijke feiten zoals het feit dat ons lid de heer v.d.Lindeloof geridderd werd, ons 200e lid mevr. Terry Bayens uit Ulicoten kon worden begroet. Daarnaast was er het droevige verlies van enige leden in het afgelopen jaar. Verder kondigde de voorzitter aan dat ons ledental momenteel 215 bedraagt. Dat dit jaar onze Heemkundekring op 8 juni a.s. vijftien jaar bestaat en dat hier de nodige aandacht aan besteed zal worden. De Stichting 1000 jaar Baarle kwam aan de orde en wel omdat onze Heemkundekring een belangrijke rol zal kunnen gaan spelen. Wat het boek betreft, hier zullen we onze schouders stevig onder moeten zetten. In onze vorige Nieuwsbrief hebben we een oproep geplaatst om leden te werven die zich graag zouden inzetten en in de werkgroep Heemkamp 1992 plaats zouden willen nemen. Deze werkgroep zal de organisatie van dit Heemkamp op zich moeten nemen in samenwerking met en met ondersteuning van Brabants Heem. Hierop heeft de voorzitter nog geen respons gehad. Zundert heeft vorig zo'n 200 leden van Brabants Heem ontvangen. Dat moeten wij ook kunnen, of niet soms ? Hierna gaf de penningmeester een verslag van de jaarrekening en de begroting voor 1991 werd besproken. De kascommissie had alles gecontroleerd en behoudens enige opmerkingen goedgekeurd, waarna de stukken werden ondertekend. De kaskommissie bestond dit jaar uit: F van Dijk en B.Wentink. De vele activiteiten werden allemaal nog eens opgenoemd. Hierna volgde de vaststelling van de contributie zoals die door het bestuur werd voorgelegd. Persoonlijk lidmaatschap wordt 30 gulden en gezinslidmaatschap (2 personen) wordt 40 gulden.

Wel wordt het voorgestelde bejaardenabonnement in de jaarvergadering meegenomen naar de volgende bestuursvergadering.

Verkiezing

De bestuursleden die zich herkiesbaar hadden gesteld, zijn opnieuw gekozen en benoemd. Voor de functie van Jos Janssen, die zich niet herkiesbaar stelde vanwege drukke werkzaamheden en ook vanwege de voorbereidingen van het boek 1000 jaar Baarle, moet nog een vervanger gezocht worden. Het liefst hadden wij gezien dat het iemand van Ulicoten zou worden, aldus de voorzitter, dan waren alle partijen vertegenwoordigd.

Aktiviteiten

Deze werden voor zover gepland, voorgesteld aan de leden en met een paar aanvullingen meegenomen naar de bestuursvergadering waar tot realisering zal worden overgegaan.

Rondvraag

Bij de rondvraag kwam aan de orde de naam die we onze Nieuwsbrief zouden willen geven. Het bestuur stelde voor "Annales Baerlensis". Zeker vanwege het feit dat we op deze manier zowel Pastoor van Herdegom als onze Amalia van Solms na zovele jaren eren met zo'n naam. Pastoor van Herdegom voor zijn geschriften uit die tijd over Baarle (ongeveer 1650) en Amalia die hem heeft geholpen en omdat wij als Heemkring haar naam dragen. Hierop werd zeer verdeeld gereageerd en moesten we tot stemming overgaan. Met een 21 voor en 19 stemmen tegen, zal de Nieuwsbrief zonder naam blijven verschijnen zoals we hem nu kennen. Annemiek Smit vroeg naar het recept van de wafels die tijdens de nieuwjaarsreceptie zijn gebakken. We zullen de Heer Gulickx vragen of hij deze geheimen wil prijsgeven en daarna in de Nieuwsbrief publiceren.

Dansgroep

Als afsluiting van deze alg. ledenvergadering traden voor ons op Dansgroep Baarle, de Bejaarden in dit geval. Onder de muzikale begeleiding van J. v.d. Brandt en zijn broer Frans en F. Staes. Dit alles was niet alleen verrassend, maar een zeer gezellige en geslaagde afsluiting van een jaarvergadering. Dit moeten we nog eens herhalen.

Het bestuur

EEN STUKJE DAGBOEK

Van Broeder Gabriël (Bertus van der Linden) ontvingen wij enkele dagboek fragmenten uit de periode van kort na de 2e wereldoorlog. Hij was toen gedurende twee jaar onderwijzer van de vijfde klas aan de Hollandse lagere jongensschool. Daarvoor had hij elf jaar gewerkt in Egypte. Inmiddels is Broeder Gabriël 75 jaar zijn geheugen en zijn archief zijn zeer goed in orde. Hij laat ons namelijk weten dat zijn oud-leerlingen van de vijfde klassen uit de schooljaren 1946-1947 en 1947-1948 bij hem terecht kunnen als ze eventueel hun rapportpunten willen hebben. Ook enkele foto's heeft hij nog beschikbaar.

Hier laten we enkele delen uit zijn dagboek volgen:

"Mijn eerste aanstelling als Broeder van de Christelijke Scholen, na mijn Egyptische tijd, kreeg ik in Baarle Nassau; van 1946 tot 1948 zou ik daar mijn "tenten opslaan". Na elf jaar gewerkt te hebben in het Midden Oosten zat ik nu weer terug in het oude nest... Nu vond ik dat nest wel wat bekrompen na al mijn ervaringen in de verre wijde wereld, een wereld die al beschaving kende, toen Nederland nog bijeen geslibd moest worden. Egypte, het Palestina van vóór 1948, en de Libanon maakten deel uit van mijn existentie. Zo kwam ik in Baarle aan, beladen met mijn herinneringen in het van ouds bekende klooster.

Zo werd ik dan op 1 september benoemd aan de lagere school van Baarle Nassau. "De Sint Aloysiusschool" was bij de bevrijding van het Zuiden praktisch helemaal verwoest. Broeder Jozef zat in de ruïnes van de oude school, in de Stationstraat, waar er wonder boven wonder nog één lokaal overeind stond.

Mijnheer Poulissen zat met de 4e klas in de sacristie van de hollandse kerk. Zelf zat ik toen met de 5e klas in een van de klaslokalen van het oude klooster. De mij vertrouwde namen als Chammas, Kachoyan, Zadoyan, Zaïdan, Abdelnour, Abdel Messih, Ayoub, Tewfick Hassan, Mahmoud, Dib. Doss, Kouroubakalis, Loutfallah, Kateb, Eskinazie, Cohen, Saleh, Makouwi en vele vele anderen, kregen nu weer een andere klank. Ik zie nog voor me zitten in de vijfde klas van Baarle Nassau in het jaar onzes Heren 1946: Fons van Beek, Toon van Beek, Frans Bierens, Frans Broos, Kees van Gestel, Kees de Groot, Stan Gijsbrechts, Antoon Jacobs, Kees van Loon, Piet Michielsen, Ad Moeskops, Johan Olislaegers, Adrianus van Put, Jan de Rooij, Jan de Rooij, Jan de Rooij, Kees van Sas, Frans Simonds, Janus Smolders, Dré Staes, Toon

Spitters, Jacques Verschuren, René Verschuren, Wim Vermeer, Kees Vermissen, Ad Vromans, Wim van de Werf en Leon Zoontjes.

Er zaten drie neefjes Jan de Rooij in de klas en die werden toen aangeduid met de naam Jan Fiets, want Pa was fietsenmaker, Jan de Kapper, ook vanwege het beroep van vader en Jan 't Straotje, omdat Jan in het nauwe straatje woonde dat naar de hollandse kerk leidde. Het was wel even overschakelen van "professeur d'Anglais" dans un Collège français, terug naar mijn eigen moedertaal, waar ik weer van alle markten thuis moest zijn, zoals taal, rekenen, aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkunde, schrijven, zingen en tekenen. Maar ook dat lukte.

Iedere woensdag hadden we een vrije namiddag en dan maakte ik samen met de vier confraters die met mij aan school stonden, lange wandelingen door de heerlijke natuur van Baarle. Overal werd je nog geconfronteerd met de sporen van het oorlogsgeweld. Vlak in de buurt, achter het huis van Dokter Govaerts lag een neergestorte VI, de bossen zaten nog vol met eenmansgaten, waar de duitse pantservuisten soms nog bij lagen, kapot geschoten tanks stonden hier en daar nog in de wei en in het bos dat wij "het dal van Josaphat" noemden (heimolen) lag het massagraf van zes neergekwalde landverraders die bij de SS dienst hadden gedaan. En wanneer ik uit het raam van mijn kamer, die op de derde verdieping lag uitkeek over het dorp dan zag ik de ruïnes van de belgische kerk die bijna helemaal afgebrand was tengevolge van het oorlogsgeweld. Een paar geblakerde muurpanden stonden nog overeind en van de beroemde "peperbus", zo noemden wij de toren, was alleen het massieve onderstuk overgebleven.

Indrukken blijven achter... en die draag je jaren met je mee. In de twee jaren dat ik in Baarle zou werken deed mijn broer Piet er dienst als kommissaris. Dit was wel een toevallige samenloop van omstandigheden. Nu was Baarle in die tijd, met zijn Hollandse gemeente Nassau en met zijn Belgische gemeente Hertog, die kris kras door elkaar slingerden, een aardsparadijs, een eldorado voor smokkelaars. De boeren hoefden alleen maar tussen licht en donker, of eventueel 's-nachts, een koe van de ene wei naar de andere te verplaatsen en dan stond ze van Nederlands grondgebied op Belgisch territorium. En als ik dan 's-morgens die slimme boerenjongens in de klas zag zitten, dan meende ik in hun ogen te kunnen lezen: "Waar was Piet van der Linden vannacht?..." "het is ons vaoder weer gelukt!..."

Inderdaad was Baarle na de oorlog een eldorado voor smokkelaars. In Baarle-Hertog waren nylon-kousen, chocolade, sigaretten, rozijnen en krenten in overvloed te krijgen, terwijl dit nu juist zeer begeerde artikelen waren in

Nederland. Wat de koeien betrof, was het juist omgekeerd.

In september 1946 zou ik gaan studeren voor mijn acte Engels L.O. Daarom ging ik iedere week les halen in Tilburg, bij een zekere Mijnheer Bastiaans, die leraar was aan de Rijks H.B.S. Er ging echter geen week voorbij of ik moest een paar dames-kousen, een pondje rozijnen of een paar pakjes sigaretten op de post doen in Tilburg. Je kwam dan wel eens een paar kommiezen tegen als je per fiets richting Tilburg reed. Maar die zwaaiden dan altijd even vriendelijk goede dag! En zo dook ik weer onder in het gemeenschapsleven van het klooster van Baarle.

De groepering die wij "de communiteit" noemde, bestond uit de onderwijzers van de lagere school en een team van werkbroeders die zich zeer verdienstelijk maakten voor de gemeenschap. Naast deze groep kende Baarle twee andere gemeenschappen, het juveaat en de kweekschool.

Onvergetelijk voor mij blijft een mens "van goede wil", Broeder Norbertus, zaliger. Hij stierf in 1956 aan een hersentumor, 48 jaar jong! Hij was hier in Baarle de meester schoenmaker en de onovertroffen bakker. Broeder Johannes van de Swaluw sleet letterlijk zijn leven in de mooie eigendom van Baarle. Hij was de "ongekuntselde" man met de blijde lach. Hij zou sterven op 11 februari 1977, één en zeventig jaar oud.

De traditionele spiritualiteit vierde hoogtij en alle motoren en transformatoren stonden ingeschakeld om je maar binnen de korst mogelijke tijd "heilig" te maken. Het was net alsof men die ellendige oorlog maar zo snel mogelijk wenste te vergeten, alsof er niets veranderd was... dat de jaren van vóór 1940 precies aan zouden sluiten bij de jaren na 1945! Er zou echter één generatie overheen moeten groeien om het ons duidelijk te maken dat het niet zó was. Heel het geestelijk leven van 1946 voltrok zich in een spanningsveld dat verticaal gericht stond op God.

Vaak vertoefde ik de eerste maanden, met mijn geest in het Midden Oosten, want ook daar had ik vele vrienden. In de Kerstnacht van 1946, de eerste die ik weer in Nederland vierde, stond me steeds de nachtmis voor ogen die ik in 1943 had gevierd bij de zusters van het franse ziekenhuis in Alexandrië, toen de zusters daar zongen van "vrede op aarde", te midden van het dwaaste en afschuwelijkste oorlogsgeweld dier dagen. Ik werd toen zo overmand door heimwee dat ik toen, tijdens de nachtmis, in stilte heb zitten wenen, neen, nooit zal ik kerstnacht van 1943 vergeten!

Zo liep ook dit schooljaar in Nederland weer ten einde. Ik was weer gewend aan het vaderlandse onderwijs en ik had een studie onderhanden die ik prettig vond.

Op 8 september 1947 staat er in mijn dagboek: "Ik ben mijn tweede schooljaar in Baarle-Nassau begonnen. Ik geef weer les in de 5e klas, ook haal ik weer Engelse les in Tilburg". En daar zaten ze weer, de leerlingen van de vijfde klas in het jaar onzes Heren 1947-1948 van de gemeente Baarle-Nassau: Wilhelmus Aerts, Jan Broos, Henk Couwenberg, Kees van Gils, Frans Jansens, Guus Jaspers, Johnny Koks, Jos Kusters, Louis Loots, Jos Martens, Kees Martens, Frans Meeuwese, Ad Moeskops, Frans Peeters, Leo de Rooij, Frans Schoenmakers, Antoon Schoenmakers, Jos Simons, Karel Simons, Adri van Tilborg, Harry van Tilborg, Jos Tuijelaars, Max Verheyen, Antoon Verhoeven, Piet Verhoeven, Frans Vermeeren, Kees Vermonden en René Wouters!

Het klooster van Baarle was in die jaren een bedrijf vol leven. Het juvenaat en de kweekschool bloeiden toen nog. Men was er niet rijk, maar wel gelukkig. Natuurlijk werd je altijd "bijgestuurd" als je het bovennatuurlijke ook maar één ogenblik dreigde te vergeten. Je stond s'morgens om half zes op. Om zes uur volgde dan het morgengebed met meditaite, met de methode van de Heilige Johannes Baptista de la Salle, onze stichter. Om zeven uur begon de H.Mis, toen nog opgedragen door Rector Spaeninks. Hij was toen al ziek en deed soms zittend de mis. Om kwart voor acht waren we op school.

Op 29 juli 1948 werd mij meegedeeld dat ik het komende schooljaar 1948-1949 benoemd zou worden aan de Sint Henricus U.L.O. in Heemstede. Daar zou ik ook mijn Engelse studie afmaken. Zo kwam ik op 27 augustus 1948 te Heemstede aan.

A. van Tuijl

Werkgroep 15-jarig bestaan

Op 8 juni dit jaar bestaat de heemkundekring 'Amalia van Solms' 15 jaar. Dit lustrum is ongetwijfeld een mijlpaal voor de kring. Als wij terug kijken naar het recente verleden van de heemkundekring, mogen wij zeker stellen dat er veel veranderd is. De heemkundekring heeft de laatste jaren een enorme vlucht genomen. Waar vijf jaar geleden de Baarlese bevolking nauwelijks of niet van het bestaan van de heemkundekring afwist (wat is dat, heemkundekring?) is heemkunde nu een vertrouwd verschijnsel voor geheel Baarle. De heemkalender heeft hierin een belangrijke functie. Inderdaad, het is een hele klus voor onze leden-verkopers om alle deuren van onze gemeenten te bereiken. Toch heeft de eerste heemkalender in het najaar van 1987 ervoor gezorgd dat de Baarlese bevolking de heemkundekring en haar doel leerde kennen.

De opening van het heemhuis in september 1989 is een ander scharnierpunt. De nood aan huisvesting werd reeds lang als een voornaam probleem gezien, ook weer in het kader van (h)erkenning. Psychologisch bestaat iets maar als het materieel vatbaar is: het heemhuis is het symbool van de heemkundekring.

Een goed voorbeeld van onze vooruitgang is de nieuwsbrief. In het begin was de nieuwsbrief een aantal getypte vellen met een groen omslagblad. Later werd het al wat uitgebreid en had het een computerlay-out. Nu is het een mooi ineengezet tijdschrift met informatie en verschillende artikelen. Een tweede voorbeeld van onze gestage vooruitgang is het aantal leden: een groei van een veertigtal naar meer dan tweehonderd leden hoeft geen verdere uitleg.

Dit alles maakt het meer dan noodzakelijk om dit lustrum niet onopgemerkt te laten voorbijgaan.

Wij zoeken een aantal leden die een feestelijk tintje willen geven aan dit gebeuren. Geïnteresseerden kunnen hun ideeën loslaten op een werkgroep die dit 15-jarig bestaan van de heemkundekring Amalia van Solms passend naar buiten laat komen.

Wie wil meewerken in deze werkgroep kan zich melden bij het secretariaat tel. 014/699740 of schriftelijk op het heemhuis, Kerkstraat 4 Baarle-Hertog.

Openingsdagen archief gemeente Baarle-Nassau

Streekarchivaris A.M.C. Zom zal op de volgende data in het gemeentearchief van Baarle-Nassau te consulteren zijn van 10.00 uur tot 16.30 uur en dit telkens op maandag en dinsdag :

15 en 16 april

13 en 14 mei

10 en 11 juni

8 en 9 juli

5 en 6 augustus

2 en 3 september

30 september en 1 oktober

28 en 29 oktober

25 en 26 november

23 en 24 december

Het centrale kantoor en de studiezaal van het Streekarchivaat te Oosterhout zijn dagelijks voor het publiek geopend.

Bezoekadres: Torenplein 10 (De Bussel) Oosterhout.

Correspondentieadres: postbus 10150 4900 GB Oosterhout.

Bij afwijking van het dagrooster kan geïnformeerd worden op het kantoor van het Streekarchivaat tel. : 01620-89895 of 89896.

Contributie 1991

Het nieuwe jaar is reeds een tijd geleden ingezet. Daarom vindt u in deze eerste nieuwsbrief van het jaar een acceptgiro/overschrijvingsformulier bijgevoegd.

Omwille van de uitbreiding van de activiteiten heeft de algemene ledenvergadering van 5 februari besloten de tarieven te wijzigen:

-het individueel lidmaatschap is verhoogd tot FL. 30,- of 550 BF

-het gezinslidmaatschap blijft FL. 40,- of 720 BF

-postabonnement: leden die de nieuwsbrief en berichten per post ontvangen, vragen wij een tegemoetkoming van FL 5,- of 90 BF in de portkosten

-het jeugdlidmaatschap tot 16 jaar blijft 90 BF

Leden die een abonnement hebben op Brabants Heem en/of Taxandria, ontvangen hiervoor een afzonderlijke overschrijving

Nieuwe leden

Dhr. J. Remeijns, Loveren 12, Baarle-Nassau

Fam. Willekens-Jansens, Margrietstraat 13, Baarle-Nassau

Dhr. A. Jacobs, Loveren 18, Baarle-Nassau

Dhr. J. Jacobs, Van Leeuwenhoeklaan 37, Baarle-Nassau

Mevr. A. van Hilst, Pater Nuijenslaan 4, Schilde

Dhr. G. Rijvers, Maaikant 24, Ulicoten

Dhr. F. Verheijen, Gen. Maczeklaan 30, Baarle-Nassau

Dhr. R. Tuijelaars, Voske 8, Baarle-Nassau

A.F van de Steen, Hooiberg 3, Castelré

Dhr. J. v.d. Brandt, W.Alexanderstraat 62, Baarle-Nassau

L. van Steen, Julianahof 38, Baarle-Nassau

Mevr. R. Laurijssen, Chaamseweg, Ulicoten

Dhr. M. Gielis, Koning Albertstraat 209, Weelde

Mevr. J. de Jong-van Hees, W.Alexanderstraat 36, Baarle-Nassau

Mevr. J.G. Jansen-van Loon, Cor v.d. Bokstraat 33, Baarle-Nassau

Dhr. J. v.d. Brandt, Boshoven 20, Baarle-Nassau

Mevr. Clara Vlasbom, Oranjelaan 24, Baarle-Nassau

Aanwinsten in onze bibliotheek

Onlangs zijn door de Heemkunde-kring een aantal belangrijke boeken gekocht op een tweedehands-markt. In de toekomst zullen we proberen om op deze wijze onze bibliotheek danig uit te breiden. Uiteraard proberen we bij de aanschaf het doel van onze vereniging niet uit het oog te verliezen.

ASPECTEN van het sociale leven in Breda na 1850, onder redactie van Prof.Dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemt.

Tilburg, Stichting Brabant historisch contact, 1965, 355 blz., afbn., tabn.
(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, dl.III)
Bevat literatuuropgaven

EERENBEEMT, H.F.J.M. VAN DEN

Ontwikkelingslijnen en scharnierpunten in het Brabants industrieel bedrijf 1777-1914.

Tilburg, Stichting Zuidelijk historisch contact, 1977, XVII, 170 blz.
(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, dl.XL)
Bevat literatuuropgave

FRIETEMA, H.J.

Enkele beschouwingen voor de in ons land gevoerde zuivelpolitiek.
Overdruk uit: De Economist 109, nr.7/8, 1961, blz. 500-515.

HARBERTS, J.

Het verdrag Nederland-België; volkenrechtelijke en militair-politieke beschouwingen; met een voorw. van C.J.Snijders.
Rotterdam, Nijgh & van Ditmar, 1926, 79 blz.

KLEP, P.M.M.

Groeidynamiek en stagnatie in een agrarisch grensgebied; de economische ontwikkeling in de Noordantwerpse Kempen en de Baronie van Breda, 1750-1850.

Tilburg, Stichting Zuidelijk historisch contact, 1973, XL, 212 blz., grafn., tabn.
(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, dl.XXVI)
Bevat literatuuropgave

LUIJCKX, A.W.

Het ambacht in de huidige maatschappij; een onderzoek naar het wezen van het ambacht, zijn problematiek en zijn betekenis voor de Nederlandse volkshuishouding.

Z.pl., z.uitg., 1952, 180 blz., grafn., tabn.

Bevat literatuuropgave
(Proefschrift Tilburg)

RAPPORT in zake de oprichting eener electriciteitsfabriek voor de provincie Noordbrabant [door A. van Voorst tot Voorst, H. van Schevichaven, G.J. van Swaaij en N.J. Singels].

[’s-Hertogenbosch, NV PNEM, 1910], 136 blz., 4 losse krtn., tabn.

SIMON, F.W.

Boeren en wevers; een sociaal-geographische monographie van de ontwikkeling en organisatie van het productieproces in het gebied van Helmond.

Utrecht, Kemink en Zoon, z.j., 110 blz., afbn., grafn., krtn., tabn.

(Proefschrift Utrecht)

SLOT, N.

Bestemming van de melk in Nederland; enige beschouwingen omtrent ontwikkelingen na de oorlog.

Wageningen, Veenman, 1960, 142 blz., grafn., tabn.

Bevat literatuuropgave
(Proefschrift Tilburg)

SLUYTERMAN, K.E.

Ondernemen in sigaren; analyse van bedrijfsbeleid in vijf Nederlandse sigarenfabrieken in de perioden 1856-1865 en 1925-1934.

Tilburg, Stichting Zuidelijk historisch contact, 1983, XXXVII, 319 blz., afbn., grafn., tabn.

(Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, dl.LVIII).

Bevat literatuuropgave

VELTHOVEN, H. VAN

Noord-Brabant op weg naar groei en welvaart 1850-1920.

Nijmegen, Centrale Drukkerij, 1963, VIII, 123 blz., tabn.

(Bijdragen tot de sociale en economische geschiedenis van het Zuiden van Nederland, dl.XII)

VOORLOPIG rapport omtrent de verbetering der afwatering van Noordbrabant.

's-Hertogenbosch, Zuid-Nederlandse drukkerij, [1920], 229 blz., 2 losse krtn., tabn.

WEIJTS, A.A.

De electriciteitsvoorziening van Noord-Brabant; bijdrage tot de geschiedenis dezer provincie, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der N.V. Provinciale Noordbrabantse Electriciteits-Maatschappij. 's-Hertogenbosch, P.N.E.M., 1939, 209 blz., afbn.

Heemkamp 1992

In het kader van duizend jaar Baarle neemt heemkunde-kring 'Amalia van Solms' de organisatie van het jaarlijkse Heemkamp van de Stichting Brabants Heem op zich. In Noord-Brabant wordt elk jaar in een andere plaats zo'n heemkamp ingericht. In 1990 was de beurt aan Zundert, uiteraard vanwege het Van Gogh-jaar. Bijna tweehonderd mensen namen van 8 tot en met 11 augustus hieraan deel om te speuren naar het verleden uit de tijd van Van Gogh.

In 1992 is het de beurt aan Baarle; uitgangsdatum is de tweede helft van augustus, de voorlaatste week van de schoolvakantie.

Een degelijke organisatie is noodzakelijk voor zo'n manifestatie: de activiteiten moeten uitgewerkt worden en een flink aantal deelnemers moet onderdak vinden in hotels, bij particulieren, in caravans, tenten, schoolgebouwen etc.

Daarom worden leden en andere belangstellenden gezocht om in een werkgroep de organisatie van dit evenement op zich te nemen.

U kunt zich telefonisch aanmelden bij het secretariaat: Nicole Ragas-Joosen, tel: 699740 of schriftelijk op adres: Heemhuis, Kerkstraat 4, 2387 Baarle Hertog.

Activiteiten

Zondag 14 april	05.30-08.30 uur	Vroege vogeltocht
Zondag 5 mei	05.00-08.00 uur	vroege vogeltocht
Zaterdag 22 juni	14.00-16.00 uur	Voorjaarswandeling

Nadere informatie over de tochten komen in onze rubriek in Ons Weekblad evenals volgende wandelingen.

Tentoonstelling 'Baarlese Verzamelaars-1'

Met de regelmaat van de klok zal de verzameling van een Baarlenaar het onderwerp van tentoonstelling zijn. Bij grote verzamelingen zal het materiaal van 1 persoon komen, bij wat kleinere verzamelingen zullen de verzamelingen van een aantal personen gecombineerd tentoon gesteld worden. Deze keer een greep uit de verschillende verzamelingen van 'rasverzamelaar' Wim Smeebens.

De tentoonstelling is geopend op de volgende zondagen, telkens van 11.00-16.00 uur.

Zondag 14 april

Zondag 21 april

Zondag 28 april

Zondag 5 mei

Zaterdag 4 mei Organiseert de heemkunde-kring een uitstapje naar Edeghem Antwerpen waaraan een bezoek aan de Antoniuskerk gekoppeld is. Nadere mededelingen volgen zo spoedig mogelijk in onze kolommen van Ons Weekblad.

Zaterdag 8 juni bestaat de Heemkunde-kring Amalia van Solms 15 jaar. Een heuglijk feit dat we zeker niet zomaar voorbij zullen laten gaan. Wat we precies gaan doen is op dit moment nog niet bekend, wel dat er een tentoonstelling zal komen. Welke dat leest u nog in Ons Weekblad. U merkt het al: de komende weken MOET u Ons Weekblad goed lezen, want er zullen nogal wat mededelingen te doen zijn.

Oud Baarle

Op de foto op de volgende pagina ziet u de singel van Baarle. 'De Engel' had toen al telefoon, let even op het abonneenummer van de Engel: '2'. De ANWB-richtingwijzer stond toen midden op de singel. Een zeldzaam mooie foto van Baarle. Foto's zeggen vaak zelf hoe oud ze zijn. Als we goed naar de foto kijken, ontdekken we een aantal belangrijke zaken. Allereerst het gemeentehuis links op de foto: dat is al voorzien van een nieuwe gevel, dus de foto is van na 1923. De fraaie straatlantaarn is elektrisch. De telefoon is ingevoerd blijktens de mededeling rechts, met andere woorden de opname dateert van na februari 1928. De bestrating van de singel werd al in 1905 aangelegd. Dus de foto kunnen we dateren eind twintiger jaren.

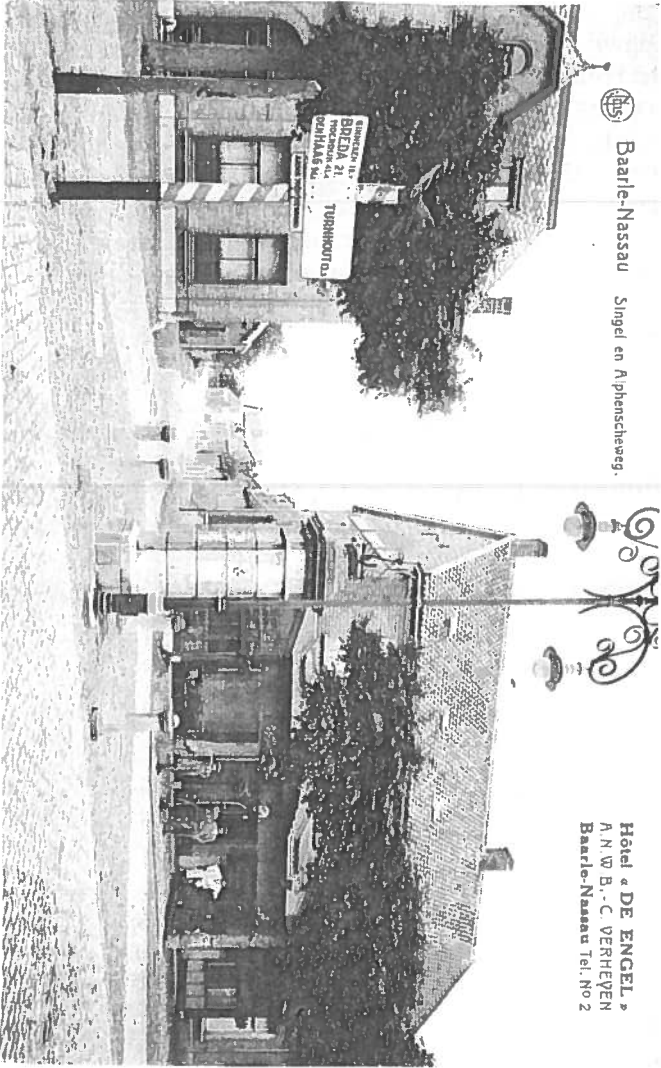
Nuttige adressen:

Baarle: Nicole Ragas, Dr. Govaertsplantsoen 18, 2387 Baarle Hertog (tel: 699740)

Ulicoten: A. Willemsen, Heikantsestraat 3, 5113 BS Ulicoten (tel: 04249-352)

Zondereigen: M. Versmissen, Zondereigen 46, 2387 Baarle Hertog (tel: 633441)

Castelre: M. Hurks, Stoope Stede 2, 5114 AC Castelre (tel: 04253-9719)

Baarle-Nassau

Singel en Alphensteeng.

Hotel « DE ENGEL »
A N W B. - C VERHEYEN
Baarle-Nassau Tel. No 2

DRAAGBARE WATERBRON.

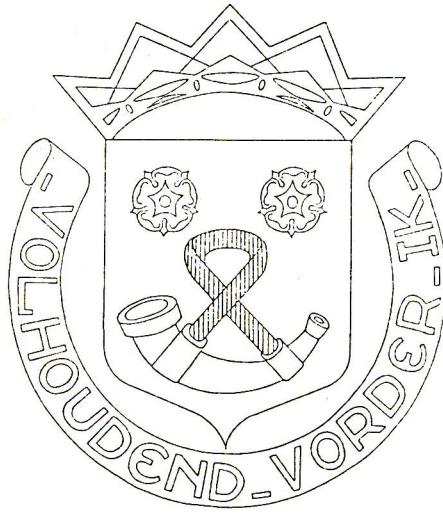
Steeds

méér mensen

drinken steeds méér

mineraalwater. Daarom komt

Bar-le-Duc als eerste in Nederland met een handig, licht, makkelijk mee te nemen 2-literpak. Niet van plastic, maar van karton. Een overvloedige bron laag mineraalhoudend, natuurlijk mineraalwater zonder koolzuur. En zo zuiver, dat het zelfs geschikt is voor de bereiding van babyvoeding. **BAR-LE-DUC**

Heemkunde-kring 'Amalia van Solms', Kerkstraat 4, 2387 Baarle-Hertog